

Jonas Banėnas gimė 1941 m. spalio 3 d. Užunvėžių kaime (Kurklių sen., Anykščių r.). 1958-aisiais baigė Anykščių J. Biliūno vidurinę mokyklą ir metus dirbo Anykščių statybos valdyboje statybininku, buhalteriu. 1959 m. jis įstojo į Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultetą studijuoti geologijos. Studijas baigė 1964 m., įgydamas inžinieriaus geologo-hidrogeologo specialybę. 1965–1968 m. J. Banėnas dirbo Vakarų Lietuvos hidrogeologinėje ekspedicijoje, Kauno hidrogeologinėje partijoje techniku, hidrogeologu, techniniu vadovu. 1969 m. jis paskirtas naujai sukurtos Kauno hidrogeologinės ekspedicijos vyriausiuoju inžinieriumi, o 1972 m. tapo jos viršinininku. 1993-aisiais ekspedicija reorganizuota į UAB „Kauno hidrogeologija“, o J. Banėnas tapo jos generaliniu direktoriumi, nuo 2007 m. – valdybos pirmininku.

Sveikiname Jubiliatą – Lietuvos geologų sąjungos garbės narį ir garbės ženkle „Auksinis geologo plaktukas“ laureatą, linkėdami sveikatos, sėkmės, prasmingų ir atgaivą teikiančių darbų!

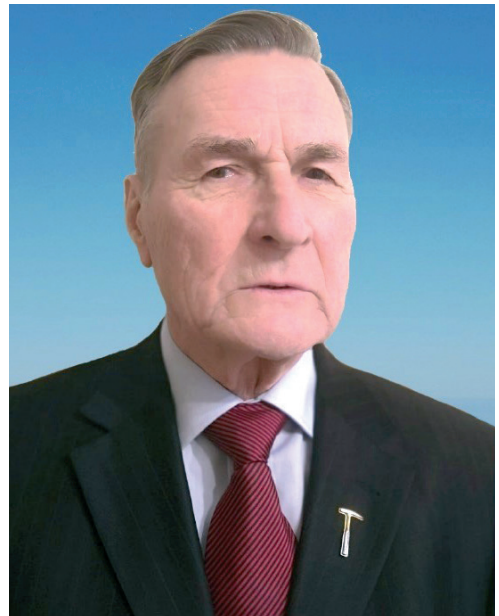
SVARBU SIEKTI TO, KAS PRASMINGA, O NE TO, KAS PATOGU!

JONUI BANĖNUI – 80 METŲ!

Kalbėdamas apie žmogaus misiją Žemėje šio straipsnio pavadinime parašytus žodžius savo veikale „12 gyvenimo taisyklių“ pasakė garsus psichologas Džordanas Pitersonas (Jordan Bernt Peterson). Jie puikiai tinka kaip Jono Banėno gyvenimo *credo* ir tai nedvejodami galėtų patvirtinti visi artimiausią Jubiliatą pažįstantys draugai, kolegos, šeimos nariai: „Taip, ši mintis geriausiai ir taikliausiai apibūdina Joną kaip specialistą, vadovą, kolegą, žmogų ir puikiai atspindi jo nueito gyvenimo kelio esmę.“

Suprasti, kas žmogaus gyvenime prasminga, o kas – tik blizgučiai, ne kiekvienam duota. Dar sunkiau tą supratimą realizuoti, įgyvendinti. Tam reikia neišpasakytos tvirtybės, vidinės ugnies, noro. Iš kur visa tai žmogus gauna? Ar tai ateina, kaip dažnai pasakoma, su mamos pienu, ar atsinešama iš šeimos, ar semiamasi iš aplinkos, ar išsiugdoma? Žvelgdami į Jono biografiją, regis, galime patvirtinti visus šiuos jo charakterį formavusius šaltinius, bet esminė jo savybė, kurią apibrėžėme kaip *credo*, atsinešta iš giliai, iš giminės šaknų...

Apie Jubiliatą šaknis... Viskas prasidėjo nedidelėje erdvėje – Užunvėžių bažnytkaimyje kairiajame Nevėžos krante, kur gyveno du broliai – Jonas (1902–1970) ir Antanas (1897–1979) Banėnai. Jiedu ėmėsi visapusiškai šviesti ir gražinti savo gyvenamąją vietą: pastatė maulūną, lentpjūvę, rėmė 1937–1940 m. kunigo Stepono Telksnio rūpesčiu statytą originalią

Jonas Banėnas. J. Banėno asmeninio archyvo nuotrauka

stačiakampio formos medinę Švč. Mergelės Marijos bažnyčią, kurią suprojektavo Kauno Prisikėlimo bažnyčios autorius architektas Karolis Reisonas (1894–1981). Žemę (savo ūkį), ant kurios ji pastatyta, parapijai dovanojo brolių teta Uršulė Banėnaitė-Kisieliene (1868–1938) (prieiga internete: <https://www.anykstenai.lt/vietoves/vietove.php?id=701>). Po daugelio metų šioje bažnyčioje bus pakrikštytas pirmasis Jono vaikaitis Jonukas...

Brolius visą gyvenimą į priekį vedė tikslas arba *credo* – gyventi darant gera... Ūkininkas

Jonas valdė 12 ha ir užsiėmė žemės ūkiu, taip pat buvo matininkas. Darbus išmanė puikiai, nes žinių sėmėsi Peterburge, Poltavoje, Dotnuvoje. Be to, brolis jį buvo sudominęs hidroenergetika, kuria pats nuo jaunystės domėjosi. Antanas 1919 m. buvo mobilizuotas į Lietuvos kariuomenę, o vėliau studijavo Peterburgo politechnikos institute, Lietuvos universitete Kaune, kuris šiemet švenčia 100 metų sukaktį, Aukštojoje elektrotechnikos mokykloje Paryžiuje, kur įgijo elektrotechnikos inžinieriaus išsilavinimą. 1926–1932 m. jis dėstė Aukštuo-siuose karo technikos kursuose ir daliniuose, o 1935-aisiais jam suteiktas pulkininko karinis laipsnis. Antanas rengė Lietuvos elektrifikacijos planą, buvo Lietuvos energijos komiteto (iki 1940 m.), kuriame dalyvavo ir geologų bendruomenei puikiai žinomi P. Jodelė, S. Kolupaila, J. Dalinkevičius, nariu (Lietuvos energetika, 6 t. Sud. V. Šaduikis. Vilnius, 2017, 400 p.). 1923 m. Antanas ties Birštonu tyrė Nemuno tinkamumą hidroelektrinės statybai, o 1936–1937 m. netoli gimtinės Kurklių valsčiuje Gabrielų kaime vadovavo statyboms ir kartu su broliu Jonu paleido pirmą nepriklausomoje Lietuvoje 45 kW galios automatinę hidroelektrinę su 5,5 m vandens kritimu ir žemės pylimu. Šalia pastatytas elektrinis ūkinis malūnas su lėntpjūve, kurį 2001 m. su talkininkais atstatė ir eksploatuoja mūsų jubilias Jonas. Bendromis jėgomis iš po griuvėsių atkasta ir restauruota švediška malūno turbina sukasi iki šiol.

Kiek gerų darbų dar būtų nuveikę energingieji broliai, jeigu visų jų planų nebūtų sugriovęs artėjantis frontas ir okupacija. Antanas, kaip profesionalus Lietuvos kariškis, 1944 m. buvo priverstas palikti šalį. Ragino kartu vykti ir brolių Joną, tačiau jo labai ryžtinga žmona Julija Vaitiekūnaitė (1905–1962) nukirto: „Niekur aš iš savo Tėvynės nevažiuo-siu. Jei išveš į Sibirą, tai išveš...“. Taip jie ir liko Lietuvoje. „Viešnagės“ Sibire išvengė, bet ten buvo ištremtos dviejų Julijos brolių šeimos. Visus tuos sunkius ir baisius pokario metus Jono šeima išgyveno garbingai. Išvežtiems artimiesiems nuolat siuntė siuntinius, nors ir patiems būdavo striuka. Dažnai, vos tik iš sodybos išėjus partizanams, užsukdavo už nu-

garos automatus paruošę neprašyti „svečiai“ ir reikalaujavo maisto, gėrimų, darbužių. O juk šeimoje augo trys vaikai: mūsų jubilias Jonas ir dvi jo seserys – Ona ir Regina. Šeima slėpė iš Sibiro pabėgusius tetą ir pusbrolių, į savo namus priėmė po Stalino mirties paleistus ir į Lietuvą grįžusius gimines. Ir jie patikino, kad jei ne siuntiniai, nebūtų išgyvenę... Kiek kantrybės reikėjo, kiek darbštumo, kad visiems užtektų išgyventi svarbiausių dalykų... Štai tokioje šeimoje gimė, tokioje aplinkoje augo mūsų jubilias Jonas.

Jubilias ir jo pasirinkta geologija. Jono charakterį ir pažiūras formavo ne skambūs žodžiai, ne komfortas ir patogus gyvenimas, o karas ir pokaris, nepriekliai ir sunkus kasdienis šeimos darbas, matoma tėvų drąsa ir pasiaukojimas, pagalba artimui ir gerumas. Tai išugdė gilų teisingumo jausmą, gebėjimą įsiklausyti į savo vidinę nuojautą, kuri tapo patikimu gyvenimo vedliu, – ji ir atvedė Joną į geologiją...

J. Banėno charakterio tvirtumas, iš tėvų paveldėtas atsakomybės jausmas, gebėjimas numatyti problemas ir ieškoti jų sprendimo padėjo jam pabaigus studijas greitai įsitraukti į darbą tuometinėje Kauno ekspedicijoje. Jis pelnė darbuotojų pasitikėjimą ir pagarbą, nes mokėjo dirbti komandoje. Nors neretai jam tekdavo atlikti ne tik savo, bet ir tuos darbus, kuriuos delsė atlikti kiti, jo geranoriškas požiūris į bendradarbius nesikeitė.

Atsakomybės jausmas sustiprėjo J. Banėnui tapus ekspedicijos vadovu – teko būti atsakingam jau ne tik už save, bet ir už visą kolektyvą. Daugėjant įvairių sunkumų ir iššūkių, ryškėjo Jono gebėjimas sutelkti darbuotojus į komandą ir kartu siekti bendro tikslo. Jis visada buvo dėmesingas savo darbuotojams, o šie atsakė tuo pačiu. Tai ypač išryškino didžiulė Jono šeimą ištikusi tragedija. Žuvus sūnui Adomui bendradarbiai jį nuoširdžiai parėmė, o Jonas ir šios nelaimės akivaizdoje mažiausiai galvojo apie save. Jis tapo dar tvirtesne atrama savo šeimai ir toliau stengėsi padėti visiems, kas jos stokojo.

Praktinės veiklos kasdienybėje... Pradėjęs darbą Kauno ekspedicijoje, Jonas nuo

pirmos dienos kartu su savo komandos nariais siekė tobulinti turimas technologijas, gręžinių įrengimo kokybę, plėsti technikos parką, jis nuolatos gilinosi į įvairių tyrimų duomenis. Sovietmečiu Kauno hidrogeologinėje ekspedicijoje dirbo daugiau kaip 200 darbuotojų, įmonė turėjo 16 gręžimo staklių, o per metus buvo įrengiama daugiau kaip 150 vandens gręžinių. Geriausios brigados įrengdavo apie dvylika vandens gręžinių per metus arba po vieną per mėnesį.

Ieškodamas, kaip tiksliau nustatyti vandeningojo horizonto vietą, lygį ir parametrus, kartu su kolegomis J. Banėnas ilgas valandas praleisdavo tyrinėdamas geofizinių tyrimų duomenis. Neretai jo taip ir nepavykdavo rasti ir sunkus viso mėnesio gręžimo brigados darbas nueidavo perniek. Tekdavo likviduoti gręžinį, ištraukti iš žemę suleistus sunkius metalinius vamzdžius ir... pradėti viską iš naujo.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę permainos prasidėjo ir geologijoje. 1993 m. ekspedicija reorganizuota į UAB „Kauno hidrogeologija“, o J. Banėnas tapo jos generaliniu direktoriumi. Papūtus laisvės vėjams sumanus vadovas išsiuntė savo „emisarus“ į Vakarus – ieškoti naujos technikos ir tech-

nologijų. Pirmoji stotelė – Lodzė Lenkijoje, kur atvažiavus iš kitos santvarkos laukė netikėtumas – galima pirkti viską, ko tik nori ir kiek nori! Pamačius tiek naujienų Lenkijoje, atsirado dar didesnis noras pamatyti naujausią vakarietišką techniką ir technologijas Vakarų Europoje. Taigi kita stotelė – Danija, vėliau – Vokietija, galutinė – Švedija, kur Kauno hidrogeologinė ekspedicija žengė istorinį tiek įmonei, tiek ir visai Lietuvos geologijai žingsnį – įsigijo pirmąjį vakarietišką, nors ir naudotą, bet modernų, visiškai hidraulinį gręžimo agregatą UB-160. Einant laikui poreikis augo – kiek padirbėjusi su šiuo agregatu, įmonė nusprendė užsisakyti kitą, pagamintą jau pagal specifinius jos poreikius. Taip į Lietuvą atkeliavo vokiškas visiškai naujas gręžimo agregatas AGBO G-200 ir... su tokia technika mūsų šalyje pasidarė per ankšta. 2000 m. įmonė gavo vieną sudėtingiausių užsakymų per visą savo gyvavimo istoriją. Cėsio mieste Latvijoje reikėjo atnaujinti esamą vandenvietę ir devono periodo Šventosios vandeningajame horizonte įrengti penkis naujus gręžinius, kurių kiekvieno gylis siekė 120–130 m, o vandens debitas viršijo 100 m³/h. Pirmą kartą gręžiniuose panaudoti

Jonas (dešinėje) kruopščiai aiškina kolegoms, kaip dirbti naujuoju moderniu agregatu
Jonas (right) carefully explains to his colleagues how to work with the new modern equipment

Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) bendrovės „Johnson“ filtrai sėkmingai tarnauja iki šiol.

J. Banėno palikimas – sėkmingai darbą tęsianti įmonė, kuri 2020 m. reorganizuota į UAB „Hidrogeologija“. Jam vadovaujant prasidėjusi įmonės modernizacija nesustoja iki šių dienų: atnaujinta gręžimo technika, pradėti naudoti nauji PVC vamzdžiai ir jų filtrų pjaustymo įranga. Tai padidino gręžimo brigadų darbo efektyvumą dešimt kartų! Vis dėlto ir toliau ieškoma būdų, kaip gręžti greičiau, tiksliau ir kokybiškiau. Šiuo metu įmonė turi penkias gręžimo brigadas, kurios per metus išgręžia apie 35 000 m ir įrengia apie 500 vandens gręžinių. Įmonė priklauso Geologinių įmonių asociacijai (GĪA) ir kartu su bendraminčiais nuolat pasaulyje ieško geriausios praktikos, kurią būtų galima pritaikyti ir Lietuvoje.

Hidrogeologų bendruomenėje... Atsakingo ir mėstančio verslo techninio ir profesinio pajėgumo plėtra bei tobulinimas visuomenei suprantamas ir palankiai vertinamas. UAB „Hidrogeologija“ vadovas J. Banėnas tam skyrė ypatingą dėmesį. Tačiau jo matymo ir prasmingo veikimo laukas daug platesnis ir apima ne tik tiesiogiai su įmonės veikla susijusius reikalus, bet ir visuomeninę veiklą. Jonas domisi aplinka, kurioje gyvena, žmonėmis, su kuriais bendrauja, ir daugeliu kitų dalykų. Todėl nenuostabu, kad geologinio verslo bendruomenėje kilus iniciatyvai burtis į asociaciją ir vienyti veiksmus Jonas buvo vienas iš tų, kurie aiškiai matė šio reikalo prasmę ir negailėjo tam nei laiko, nei jėgų. Ilgą laiką J. Banėnas buvo GĪA tarybos nariu ir kuravo hidrogeologinių gręžinių gręžybos sritį.

Jonas taip pat giliai domėjosi įmonių veiklos procedūrų teisiniu reglamentavimu, kuris atgavus nepriklausomybę sparčiai pasikeitė, – senieji reglamentai nebegaliojo, o naujų taip ir neatsirado. Susidarė tam tikras teisinis vakuumas, leidęs profesinių nuostatų ir etikos nesilaikantiems verslo subjektams piktnaudžiauti atliekant darbus pigiau ir klientams patraukliau, bet nepaisant aukštų kokybės reikalavimų ir keliant grėsmę aplinkai. J. Banėnui tokia padėtis buvo nepriimtina ir kėlė moralinį nepasitenkinimą. Bendraudamas su specialistais – geolo-

gais praktikais, teisininkais ir kompetentingais valdžios institucijų atstovais, jis nuolat kėlė vandens gręžinių įrengimo technologinių procedūrų reglamentavimo poreikį. Kaip GĪA atstovas, kartu su bendraminčiais ne kartą mynė Aplinkos ministerijos pareigūnų kabinetų slenkstį, bandydamas paaiškinti tokio reglamento tikslus ir uždavinius. J. Banėno pastangomis parengtas ir patvirtintas, o vėliau kelis kartus patobulintas Lietuvos aplinkos apsaugos normatyvinis dokumentas LAND 4-99, kuris skirtas požeminio vandens gavybos, o vėliau ir monitoringo bei tiriamųjų geologinių gręžinių įrengimo ir likvidavimo tvarkai nustatyti.

J. Banėno veikla diegiant ir plėtojant naujas ir pažangias hidrogeologinių darbų technologijas, jo indėlis tenkinant geologų bendruomenės interesus nebuvo nepastebėtas. 2011 m. gruodžio 3 d. Lietuvos geologų sąjungos (LGS) nutarimu jis tapo šios sąjungos garbės nariu, o 2020-aisiais – vienbalsiu Antano Giedraičio geologijos fondo valdybos sprendimu „Už reikšmingus nuopelnus praktinės hidrogeologijos srityje“ garbės ženklo „Auksinis geologo plaktukas“ pirmuoju laureatu hidrogeologu.

Kartu su žmona Dalija Jonas susilaukė dviejų sūnų – Jono ir Adomo ir vaikaičių – Jono, Medos ir Alekso. Gera žinoti, kad sūnus tęsia jo pradėtus darbus. Jubilias pats buvo perėmęs jau daugiau kaip šimtą metų giminėje besitęsiančią Jonų dinastiją ir perdavė ją sūnui, kuris perėmė ne tik tėvo vardą, bet ir UAB „Hidrogeologija“ vairą ir tęsia gražią giminės tradiciją – šeimoje auga jubilieto vaikaičiai Jonas.

Mielas kolega, gyvenimas mus išbanda, moko, grūdina ir... džiugina. Didžiuojamės ir džiaugiamės prasmingais Tavo darbais. Ir sau, ir Tau linkime, kad kuo daugiau žmonių gyventų vadovaudamiesi Tavo gyvenimo *credo*, kad nepritrūktų stiprybės leidžiantis į dar vieno gyvenimo dešimtmečio kelionę. Semkis jos iš gamtos ir įkvepiančių klajonių po pasaulį, iš mylinčios šeimos ir... žvaigždėto dangaus skliauto, kurį taip mėgsti stebėti...

***Buvusių bendradarbių ir kolegų vardu
Leonardas Petraitis ir Antanas Marcinonis***